

Овчаренко О. М.,
кандидат юридичних наук,
Національний університет «Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУДУ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУДДІ

Анотація. У статті аналізується проблема юридичної відповідальності судді за належне відправлення ним правосуддя. Обґрунтовується, що дотримання чинного законодавства при розгляді й вирішенні справ – це не лише юридичний, а й моральний обов'язок судді, що впливає з вимог суддівської етики. На конкретних прикладах демонструється, що підзвітність судді суспільству – необхідна передумова його відповідальності перед законом.

Ключові слова: соціальна відповідальність суду, громадська довіра до суду, процесуальна незалежність судді.

Постановка проблеми. Концепція соціальної відповідальності суду запропонована вітчизняною дослідницею Л. М. Москвич, яка розглядає її як форму зв'язку між судом і суспільством, яка має 2 аспекти – позитивний (відповідальність за наслідки своїх рішень) і ретроспективний (відповідальність за судові помилки) [1, с. 245, 246]. Соціальна відповідальність суду – важлива передумова юридичної відповідальності судді за грубе навмисне порушення закону. Чинне законодавство передбачає дисциплінарну, конституційну, кримінальну й цивільну відповідальність судді за порушення своїх посадових обов'язків. Ця проблематика була достатньо розкрита у вітчизняній науковій літературі до судової реформи 2010 р. (С. П. Подкопаєв, Л. Є. Виноградова) [2; 3], яка внесла суттєві корективи в механізм притягнення судді до юридичної відповідальності.

Мета статті. На сьогодні актуальними залишаються проблеми співвідношення суспільної підзвітності судді, його процесуальної незалежності, дотримання ним установлених законом обов'язків щодо виконання вимог професійної суддівської етики. Спробуємо їх дослідити.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до п. 1.5 Європейської хартії про закон «Про статус суддів» (1998 р.) під час виконання своїх обов'язків суддя повинен виявляти повагу до особи, підтримувати високий рівень компетентності, якого вимагає винесення рішень у справах, від яких залежить гарантія захисту прав людини, стежити за дотриманням таємниці інформації, яку йому довірено в ході судового розгляду [4]. Аналогічний підхід міститься й у чинному національному законодавстві: згідно зі ст. 54 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р. обов'язки судді – своєчасно, справедливо й безсторонньо розглядати й вирішувати судові справи відповідно до закону з дотриманням засад і правил судочинства, дотримуватися

правил суддівської етики і присяги суддів, виявляти повагу до учасників процесу [5].

Кодекс професійної етики суддів, ухвалений V з'їздом суддів України 24 жовтня 2002 р. (далі – Кодекс), містить низку рекомендацій щодо належної поведінки суддів під час перебування на посаді, що охоплюють як службову, так і позаслужбову їх поведінку. У документі вказано, що суддя повинен: 1) бути прикладом неухильного додержання вимог закону у принципі верховенства права, присяги судді, а також високих стандартів поведінки з метою зміцнення віри громадян у чесність, незалежність, неупередженість і справедливість суду; 2) виконувати свої професійні обов'язки неупереджено, з урахуванням виключно фактів, установлених на підставі власної оцінки доказів, розуміння закону, верховенства права, що є гарантією справедливого розгляду справи в суді, незважаючи на будь-які зовнішні впливи, стимули, загрози, втручання або публічну критику; 3) здійснювати судочинство в межах і в порядку, визначених процесуальним законом, виявляти при цьому тактовність, ввічливість, витримку й повагу до учасників судового процесу та інших осіб; 4) виявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд, не допускати порушення принципу гласності процесу; 5) надавати засобам масової інформації можливість отримувати інформацію, не допускаючи при цьому порушення прав і свобод громадян, приниження їх честі й гідності, а також авторитету правосуддя; 6) утримуватися від публічних заяв, коментувати в засобах масової інформації справи, які перебувають у провадженні суду, й наражати сумнівів на судові рішення, що набрали законної сили [6].

З аналізу змісту Кодексу не можна визначити конкретних дій, які свідчать про порушення суддею морально-етичних засад у своїй професійній діяльності або поведінці. Натомість цей акт містить *оцінні критерії*, на підставі яких можна оцінити поведінку судді в конкретній ситуації. При їх застосуванні доречно керуватися також уявленнями про чесність, справедливість та інші високі моральні якості людини, прийняті в соціумі.

Аналіз чинного вітчизняного законодавства дозволяє стверджувати, що посадові обов'язки судді містять елементи як юридичної, так і моральної імперативності. Остання виконує функцію зв'язку судді із суспільством, адже воно диктує загально визнані стандарти поведінки, прийнятної й допустимої для більшості його членів, яким підпорядковуються й судді. У цьому контексті доречно навести вислів А. Ф. Коні, що суддя – це не просто знаряддя зовнішніх правил, який діє

з байдужою регулярністю годинникового механізму [7, с. 205]. Він має вкладати у справу всю душу й поряд з приписами позитивного закону керуватися беззаперечними й вічними вимогами людського духу. Перед суддею в його правозастосовній практиці постійно постають запитання, пов'язані з обґрунтуванням судових рішень, що мають глибинний філософський зміст: яка норма є правильною; яке рішення щодо конкретних обставин буде справедливим; яке рішення буде більше сприяти суспільному благу [8, с. 10]? Якщо суддя знаходить правильні відповіді на подібні запитання, що задовольняють очікування громадськості від судової влади, яка має бути незалежним і неупередженим арбітром з вирішення конфліктів, виникаючих у соціумі, то результатом цього є і високий рівень громадської довіри до правосуддя. Якщо ж окремі судді й судова влада в цілому не в змозі гарантувати соціальної справедливості, це може призвести до негативних наслідків – від окремих випадків невдоволення діями суду до масових протестів і громадських рухів.

У рекомендації № (2010) 12 Комітету міністрів Ради Європи «Щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки» від 17 жовтня 2010 р. підкреслюється, що неможливо здійснювати правосуддя ефективно без довіри громадськості, яка є частиною суспільства, якому служать судді. Їм слід бути обізнаними щодо очікувань громадськості від судової системи та скарг на її функціонування (п. 20) [9]. Це розуміють і в Україні. А тому в розробленому Радою суддів України Стратегічному плані розвитку судової влади України на 2013-2015 роки підвищення громадської довіри до суду визначено серед пріоритетних завдань на відповідний період (п. 7) [10].

Аналіз сучасних українських реалій засвідчує зменшення довіри громадян до вітчизняної судової системи і суддів, що виражається як у конкретних результатах соціологічних опитувань, так і в певних суспільних процесах, які спостерігаються останніми роками. За даними загальнонаціонального анкетування, проведеного у 2012 р. фондом «Демократичні ініціативи» й Центром Разумкова, серед населення країни частка тих, хто повністю підтримує роботу судів, знизилася більш ніж утричі: з 9,4%, зафіксованих у травні 2010 р., до 2,9% за підсумками квітня 2012 р. Діяльність судів позитивно оцінюють лише 20% респондентів, негативно – 69%. Рівень довіри громадян до органів міліції і прокуратури сягає 26 і 23% (відповідно). Переважно негативне ставлення суспільства до органів правоохоронної сфери (міліції, прокуратури, суду), виявлене опитуванням, показало, що люди вважають їх діяльність не відповідаючою суспільному призначенню правоохоронних органів. На думку учасників дослідження, за такої оцінки суд не сприймається громадянами як орган правосуддя [11; 12].

Результати анкетування, проведеного в серпні 2012 р. Радою суддів України й Центром суддівських студій за підтримки Швейцарської агенції розвитку і співробітництва в рамках «Моніторингу стану незалежності суддів в Україні – 2012», суттєво відрізняються від наведених вище даних. Серед респондентів 56,31% висловили повне і 22,95% – часткове задоволення рівнем незалежності, неупередженості і справедливості судового розгляду справ. Лише 11,47% опитаних не змогли дати

оцінку діяльності суду. Частка громадян, не задоволених рівнем спілкування із суддями і працівниками судових апаратів, склала 10% [13]. Досить високу оцінку діяльності окремих судових установ засвідчують також результати локальних опитувань відвідувачів судів: за даними опитування, проведеного у 2012 р. у Вінницькому апеляційному адміністративному суді, йому довіряють 87,4% жителів регіону, на який поширюється юрисдикція суду [14], а діяльність Івано-Франківського апеляційного суду в січні 2013 р. була оцінена відвідувачами на 4,2 бали з 5 можливих [15].

Суттєва різниця в результатах наведених досліджень обумовлюється як різною методологією, застосованою в них, так і обранням різної цільової аудиторії. Якщо фондом «Демократичні ініціативи» було анкетовано лише 2009 респондентів віком від 18 років у всіх областях України, Києві й АР Крим, то учасники дослідження Ради суддів України опитали аж 21028 осіб, які 15 серпня 2012 р. перебували в судах загальної юрисдикції різних регіонів. У першому випадку було з'ясовано ставлення до суду пересічних громадян різного віку й соціального статусу, а в другому коло респондентів було обмежено відвідувачами судової установи. Спираючись на наведені результати досліджень, можемо зробити висновок, що рівень довіри до суду людей, які з різних причин звернулися до суду, є вищим, аніж пересічної маси громадян (коли невідомо, який відсоток цих осіб мав особисту нагоду контактувати із судовими органами). Це підтверджується й судовою статистикою: за 2011 р. суди загальної юрисдикції розглянули по першій інстанції близько 8 млн справ, з яких лише 17 % було оскаржено в апеляційному порядку [16; 17].

Цей висновок досить легко пояснити, звернувшись до аналізу подій, що відбувалися в суспільстві останні декілька років.

По-перше, переважно негативним є загальний інформаційний фон, пов'язаний з функціонуванням судової влади. Репортажі на ТБ, повідомлення у друкованих ЗМІ містять однобічні оцінки результатів діяльності окремих судових установ і судової влади у цілому, перекручені факти, іноді навіть свідоме приниження авторитету окремих суддів. Як відзначено у зверненні колективу Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, у деяких ЗМІ «огульно шельмуються» всі без винятку судді і працівники апаратів судів, які в складних умовах величезного фізичного навантаження і психологічної напруги сумлінно виконують свої обов'язки [18]. На українському ТБ останнім часом неможливо побачити позитивні сюжети, пов'язані з відновленням порушених прав окремих громадян, із присудженням справедливого покарання у кримінальних справах або зі здобутками судової реформи. Реакція вітчизняної Інтернет-спільноти на звіряче вбивство родини судді С. Трофімова, що сталося у грудні 2012 р. у Харкові, вразила навіть іноземців [19]. У зв'язку із цим судді Харківщини звернулися до спікера Верховної Ради України з проханням провести парламентські слухання з приводу відповідальності Інтернет-сайтів за достовірність інформації, оскільки користувачі Інтернет-ресурсів залишають коментарі із закликом до

заохочення страти суддів і розпалювання ворожнечі в суспільстві [20].

Вирішити цю проблему, на нашу думку, можливо лише шляхом проведення системної й цілеспрямованої роз'яснювальної кампанії по підвищенню авторитету суду в суспільстві. Ми повністю погоджуємося з думкою голови апеляційного суду Хмельницької області В. Ковтуна, який вважає, що «ніякими заборонами на телепередачі чи висвітлення резонансних подій в інших ЗМІ, у тому числі й в Інтернеті, позитивних зрушень у правосвідомості громадян не досягти. Підтримати ідею зміцнення незалежності суддів, виявити довіру до суддів мають передусім представники законодавчої влади, урядовці, представники всіх впливових політичних сил, інші учасники суспільного життя» [21]. На наш погляд, вагому роль в утвердженні позитивного іміджу суду в соціумі належить відігравати органам суддівського самоврядування, а також очільникам судових установ. Зокрема, голови судів, а також спеціально уповноважені працівники апарату судів повинні постійно інформувати громадськість про результати діяльності судових органів, роз'яснювати зміст судових рішень по складних, резонансних справах. Але велика відповідальність при висвітленні судових подій покладається й на журналістів, адже в Кодексі професійної етики українського журналіста (2002 р.) чітко прописано, що він несе не лише юридичну, а й моральну відповідальність перед суспільством за правдивість повідомлень і справедливість суджень, поширених за власним підписом, під псевдонімом чи анонімно, але з його відома і згоди (п. 6) [22]. Спеціалізація журналістів та їх належна підготовка з правових питань теж сприятимуть об'єктивному і всебічному висвітленню інформації про суд.

По-друге, в останні 2-3 роки можна спостерігати таке явище, як «резонансні справи», тобто кримінальні справи, які отримують неоднозначну оцінку громадськості. Досудове розслідування по таких справах та їх судовий розгляд супроводжуються активним обговоренням у ЗМІ, коментарями на Інтернет-форумах і навіть громадськими акціями регіонального або загальнонаціонального масштабів. Поняття «резонансна справа» не є нове для світової практики і для України; такі прецеденти мали місце й у радянську епоху. Однак останніми роками це явище набуло значного поширення і вже претендує на статус загальнонаціонального феномену. Причин такої прискіпливої уваги суспільства до кримінальних справ декілька. З одного боку, гучні розслідування відволікають увагу громадян від таких загальносоціальних проблем, як низький рівень матеріального забезпечення, безробіття, зростання цін тощо. За приклад наведемо справу Караванського стрільця Я. Мазурка, смакування подробиць якої восени 2012 р. закінчилося самогубством підозрюваного, який, імовірно, не витримає громадського осуду [23]. З іншого боку – спроби останньої привернути увагу до окремих злочинів свідчать про недовіру до правоохоронних органів і суду. Можемо навести низку судових справ, що підтверджують цю тезу. Найбільш яскравою вважаємо справу О. Макара: жорстоке звалтування й підпал цієї дівчини в березні 2012 р. (яка не витримала таких «випробувань» і згодом померла), обурили гро-

мадськість саме тим, що на початкових етапах розслідування мали місце спроби загальмувати рух справи, зменшити відповідальність підозрюваних [24]. Судовий розгляд справи батька й сина Павліченків, обвинувачених у вбивстві судді С. Зубкова, із самого початку супроводжується громадськими акціями в м. Києві та інших містах, на яких мітингуючи закликають звільнити цих в'язнів. Зараз триває провадження по цій справі в Апеляційному суді м. Києва [25]. Рада суддів України й Уповноважений Верховної Ради України з прав людини закликали громадськість припинити тиск на суд [26; 27].

Громадські акції протесту на рішення судових і правоохоронних органів – доволі примітна ознака сьогодення. Цікавим є те, що таку реакцію викликають як так звані «політичні» процеси, пов'язані із засудженням екс-чиновників, так і загальнокримінальні справи. За результатами вже цитованого опитування фонду «Демократичні ініціативи» й Центру Разумкова 38% громадян вважають самосуд неприпустимим у будь-якому разі; 35% – упевнені, що він загалом неприпустимий, але в окремих випадках може бути виправданий; майже кожен 5-й з опитаних (19%) переконаний, що в наших умовах самосуд – єдиний спосіб здійснити правосуддя [28]. Ці дані говорять про наявність у суспільстві небезпечного явища, що полягає у *спробі замінити державне правосуддя*. Як справедливо відзначає із цього приводу М. Мельник, «у кожному разі самосуд як форма протесту проти держави свідчить про наявність великої системної суспільної проблеми. Завдання держави – не допускати появи такої проблеми, а в разі її виникнення – невідкладно вжити заходів до її розв'язання» [12].

Проблема резонансних справ в Україні, як вбачається, вже вийшла поза кервані межі. Ця суспільна тенденція спричиняє низку загрозливих *процесуальних проблем*. Насамперед від тиражування подробиць кримінальних справ страждають родичі «злочинців». Коли вина особи у вчиненні суспільно небезпечного діяння ще не доведена, а рішення суду із цього приводу ще немає, у ЗМІ людина вже «оголошується» особливо небезпечним злочинцем. Приклади справ О. Макара і Караванського стрілка наочно показали цей негативний ефект, коли постраждали не тільки підозрювані по справі, а й також і їх родичі. У таких випадках з юридичної точки зору має місце порушення конституційного принципу презумпції невинності, а з морально-етичного боку – руйнується репутація ні в чому не винних родичів підозрюваних, що негативно відбивається на їх кар'єрі, психологічному стані тощо.

Такий суспільний розголос негативно відбивається на справедливості й неупередженості судового розгляду. Адже судді користуються ТБ, читають газети, в яких висвітлюється інформація про хід розслідування «резонансних» справ. А коли справа доходить до стадії судового розгляду, суддя вже має певну позицію по ній, сформовану під впливом ЗМІ. Звісно, процесуальний механізм розгляду справи, передбачений КПК України, містить усі необхідні гарантії для всебічності й об'єктивності суддів, однак у даному випадку порушується засада *суб'єктивної безсторонності суду*, що полягає у внутрішньому ставленні судді до тієї чи іншої події

або факту. І якими досконалішими не були б норми закону, повністю виключити вплив цього суб'єктивного аспекту при розгляді справи, що отримала значний суспільний розголос, доволі складно.

Підсумовуючи викладене, зауважимо, що моральний і юридичний обов'язок судді по незалежному, неупередженому, всебічному і своєчасному розгляді справ, перебуваючи у нього у провадженні, кореспондує суспільним запитам на справедливе правосуддя. За сучасних умов потреба в задоволенні соціальної справедливості надзвичайно загострилася. Масові спроби громадського тиску на суд посягають на процесуальну незалежність суддів, негативно позначаються на інтересах учасників судового провадження. На наше переконання, вирішення цієї гострої проблеми сьогодення має відбуватися у 2-х напрямках.

З одного боку, *необхідно посилити відповідальність перш за все журналістів* за несвоєчасне або недостовірне висвітлення інформації про судові процеси. Приміром, можна надати учасникам кримінального провадження право подавати до слідчого судді або суду, який розглядає кримінальну справу, клопотання про тимчасову заборону публікацій у ЗМІ й випуску сюжетів на ТБ про рух процесу. Такі заяви варто супроводжувати відповідними матеріалами або довідками, що свідчать про негативний ефект для обвинуваченого або інших учасників кримінального провадження від подібного оприлюднення. Це не порушуватиме принципу відкритості судової влади, оскільки судові заборони не матимуть тотального характеру, але підвищать відповідальність журналістів при проведенні власних розслідувань і підготовці матеріалів. З іншого боку, слід продовжувати роботу по *підвищенню рівня транспарентності судової влади*. Прес-службам судових установ належить активізувати свою діяльність по наданню інформації про результати роботи судів, запрошувати журналістів на «дні відкритих дверей» до суду, ініціювати проведення інтерв'ю з досвідченими судьями, вести роз'яснювальну роботу з представниками ЗМІ.

Одночасно й судді мають право володіти *механізмами захисту від громадського тиску*. У суддівському середовищі вже давно лунають пропозиції щодо створення спеціальних підрозділів при органах суддівського самоврядування – *комісії з титань етики*, які могли б розглядати скарги суддів щодо тиску на них, а також складні ситуації, виникаючі під час відправлення правосуддя, пов'язані з дотриманням суддівської етики [29]. Окрім того, слід вітати проект змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо посилення державного захисту суддів і працівників апарату судів, розроблений Радою суддів України, який спрямовано на захист процесуальної незалежності й безпеки суддів. У ньому посилюється відповідальність органів державної влади при реагуванні на звернення Ради суддів України, пов'язані із забезпеченням безпеки останніх, удосконалюється механізм застосування заходів безпеки щодо них [30]. З нашої точки зору, саме Рада суддів як найвищий орган суддівського самоврядування в Україні повинна отримати реальні повноваження щодо захисту процесуальної незалежності суддів.

Висновки. Наголосимо, що оскарження судових рішень має відбуватися виключно в межах процесуальних механізмів апеляційного й касаційного перегляду. Щоб усунути відверті зловживання з боку суддів, можна встановити *виключні випадки ініціювання дисциплінарного провадження проти судді до завершення розгляду справи*, як-от: затягування розгляду і вирішення справи з вини судді, порушення правил підсудності, незаконне застосування заходів забезпечення позову тощо.

Література:

1. Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: моногр. / Л. М. Москвич. – Х.: Вид-во Фінн, 2011. – 384 с.
2. Виноградова Л. С. Юридична відповідальність суддів загальних судів України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Виноградова Л. С. – О., 2004. – 19 с.
3. Подкопаєв Д. В. Про підставу дисциплінарної відповідальності суддів / Д. В. Подкопаєв // Юрид. вісн. – 2005. – № 12. – С. 119-121.
4. Европейская хартия о законе «О статусе судей» от 10.07.1998 г. [Електрон. ресурс]. – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_236.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 07.07.2010 р., № 2453-VI // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 55/1. – Ст. 1900.
6. Кодекс суддівської етики: затв. на XI з'їзді суддів України 22.02.2013 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/7EE5086FAF9454F5C2257B1F0048AC02>.
7. Кони А. Ф. Собрание сочинений [В 8-ми т. – Т. 4: Правовые воззрения А. Ф. Кони] / Под общей ред. В. Г. Базанова. – М.: Изд-во «Юрид. лит.», 1967. – 544 с.
8. Моисеев С. В. Философия права: курс лекций / С. В. Моисеев. – Новосибирск: Сибир. университет. изд-во, 2004. – 262 с.
9. Щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки: рекомендація № R (94)12 Комітету міністрів Ради Європи від 17.11.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_a38.
10. Стратегічний план розвитку судової влади України на 2013-2015 роки: затв. Радою суддів України й ДСА України 21.12.2012 р. // Офіц. веб-портал судової влади України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.court.gov.ua/22578/>.
11. Рівень довіри до українських судів наближається до абсолютного мінімуму [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig3352.htm>.
12. Мельник М. За власні помилки – з власної кишені / М. Мельник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig2890.htm>.
13. Справедливістю судів задоволені більше половини опитаних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig3509.htm>.
14. Суд високої довіри: інтерв'ю з В. Кузьмишиним / О. Кондратова http: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.judges.org.ua/dig3177.htm.
15. Покращення, але без комфорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig3882.htm>.
16. Огляд стану здійснення правосуддя на 2011 рік // Офіц. веб-портал судової влади України [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://court.gov.ua/sudova_statystyka/oglyad/.
17. Радіонова О. Достойнства Феміди очима українців / О. Радіонова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig3183.htm>.
18. Смакування подробиць убивства судді у Харкові викликає занепокоєння // Вищий спецсуд. – 24.12.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig3684.htm>.
19. Закордонні ЗМІ шоковані реакцією українців на жорстоке вбивство судді в Харкові [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig3658.htm/>.
20. Говорухіна Д. Судді Харківської області просять парламент розібратися з інтернет-сайтами / Д. Говорухіна [Електронний ре-

- сурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/dig3664.htm>.
21. Голова Хмельницької апеляції Віктор Ковтун: інтерв'ю [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/dig3895.htm>.
  22. Кодекс професійної етики українського журналіста: затв. на X з'їзді Нац. спілки журналістів України у квітні 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://centra.net.ua/old/codensju.htm>.
  23. МВС: Ярослав Мазурок покінчив життя самогубством: 7 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ubr.ua/uk/tv/novyny/mvs-iaroslav-mazurok-poknchiv-jittia-samogubstvom-176772>.
  24. Вбивство Оксани Макар : матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B1%D0%B8%D0%B2%D%82%D0%>.
  25. Житомирська молодь вийшла на марш в підтримку сім'ї Павліченків [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.0412.in.ua/news/print/250176>.
  26. Звернення Ради суддів України до організаторів та учасників громадських акцій «Волю Павліченкам» від 30.11.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.court.gov.ua/21851/>.
  27. Омбудсмен не хоче лізти у справу Павліченків, а акції на їхню підтримку називає тиском на суд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/dig3874.htm>.
  28. Соціолог: Сторонников «суда Линча» все більше / И. Бекешкина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://news.mail.ru/inworld/ukraina/global/112/politics/11669190/?frommail=1>.
  29. Обговорено проект Кодексу суддівської етики: 13 листопада 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://court.gov.ua/21086/>.
  30. Радою суддів України ініційовано внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (щодо посилення державного захисту суддів та працівників апарату судів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.judges.org.ua/dig3694.htm/>

Овчаренко Е. Н. Социальная ответственность суда как условие юридической ответственности судьи

Аннотация. В статье анализируется проблема юридической ответственности судьи за надлежащее отправление им правосудия. Обосновывается, что соблюдение действующего законодательства при рассмотрении и разрешении дел – это не только юридический, но и моральный долг судьи, вытекающий из требований судейской этики. На конкретных примерах показывается, что подотчетность судьи обществу – необходимое условие его ответственности перед законом.

Ключевые слова: социальная ответственность суда, общественное доверие к суду, процессуальная независимость судьи.

Ovcharenko O. Social Responsibility of Judiciary as a Prerequisite of Legal Responsibility of a Judge

Summary. The author analyzes the problem of social responsibility of a judge for the due exercise of justice. It is emphasized that compliance with laws during administration of justice is not only legal but also a moral duty of a judge, which is required by judicial ethics. In concrete examples the author shows that the public accountability of judges is an essential prerequisite of their responsibility under the law.

Key words: social responsibility of judiciary, public confidence to the courts, procedural independence of judiciary.